

Observatori de Desenvolupament
Estratègic a Catalunya

Documents de Prospectiva i Estratègia

Número **10**
Setembre **2003**

PROGRAMA FINLÀNDIA 2015*

Aquest document és una adaptació de l'informe sobre el primer curs del
Programa de Finlàndia 2015

**Generalitat
de Catalunya**

La sèrie de documents de prospectiva i estratègia és una iniciativa de l'Observatori de Desenvolupament Estratègic a Catalunya (ODECAT) i el Pla Governamental CAT 21 de la Generalitat de Catalunya. El seu objectiu és el d'impulsar un procés de reflexió prospectiva i estratègica d'abast territorial per al país en un horitzó de futur. Aquesta iniciativa neix del convenciment profund que davant dels formidables canvis als que estem assistint, cal fomentar la reflexió a mig i llarg termini, que fugi de les conjuntures del moment.

El Departament de la Presidència no comparteix necessàriament les opinions expressades pels autors d'aquests treballs.

<http://www.odecat.net>

<http://www.gencat.net/cat21>

ÍNDEX

1. Introducció	7
2. Continguts i estructura.	9
3. El punt de partida del programa: La Finlàndia del 2015	11
4. Habilitats i coneixement: Els fonaments de l'èxit	13
5. La Societat de la Informació demana una nova ètica del treball	17
6. Encoratjar el treball i convertir l'exclusió en inclusió.....	20
7. L'envelliment i la imminent reducció de la força de treball.....	23
8. L'ampliació de la Unió Europea i el major multiculturalisme.....	26
9. Recapitulant.....	29

INTRODUCCIÓ

SITRA (Finnish National Fund for Research and Development), és una fundació pública supervisada pel parlament finès, dedicada en els seus inicis a oferir formació en gestió de la política econòmica per a experts i per a aquells que prenen decisions. Durant els anys noranta va començar a cooperar amb altres organitzacions en la creació del Programa de l'Estratègia Nacional de Desenvolupament. En aquesta línia, SITRA s'ha marcat com a objectiu general situar Finlàndia com un dels tres països més 'exitosos' del món l'any 2010.

El Programa Finlàndia 2015 pretén 'desenvolupar el coneixement, habilitats i xarxes d'aquells que prenen decisions en la societat finaesa per tal d'ajudar-los a preparar-se per als reptes del futur'. Està organitzat en una sèrie de cursos i seminaris en els quals els participants en el projecte:

- Reben un ampli ventall d'informació sobre temes d'actualitat i sobre qüestions clau de futur;
- Prenen part en discussions tant amb experts finesos com estrangers, de diferents sectors i amb altres decisors;
- Avaluen els principals reptes als quals s'enfronta Finlàndia amb vista al futur;
- Es familiaritzen amb les polítiques estratègiques a nivell nacional, i;
- Prepararen un informe per treballar sobre les polítiques estratègiques més importants a desenvolupar en el futur.

Es tracta, doncs, d'una mena de programa plurianual de formació (2000-2003), compost per una sèrie de sis cursos per cadascun dels quals es conviden 25 persones provinents de diferents sectors de la societat finaesa; administració pública, món empresarial, sindicats, recerca, organitzacions sense afany de lucre, etc. Els seminaris tenen lloc tant a Finlàndia com a l'estranger, per tal de poder comptar amb la participació d'experts d'arreu

del món i conèixer diferents realitats internacionals, i tenen com a resultat l'elaboració d'un document de referència sobre els temes tractats.

El programa, que va començar l'any 2000, és previst que conclouï la tardor del 2003, en un seminari final en el qual prendran part els participants dels sis seminaris.

2. CONTINGUTS I ESTRUCTURA

L'estructura del Programa Finlàndia 2015 posa molt d'èmfasi en la cooperació entre diferents esferes socials, en el seu caràcter interdisciplinar i en la seva dimensió internacional. El programa es desenvolupa en tres anys, i inclou sis cursos en els quals participaran al voltant de 150 persones.

El primer curs va constar de quatre seminaris, realitzats separatament. El primer seminari es va dur a terme a Washington D.C., i va incloure una panoràmica sobre l'economia nord-americana, els problemes econòmics a nivell mundial, el futur de la societat de la informació i els nous sectors de negoci, així com les diferències entre les societats europea i nord-americana.

El segon seminari es va realitzar a Berlín i Moscou. A Berlín els temes tractats van ser el del futur de la Unió Europea i la moneda única, les pressions del mercat de treball, els moviments migratoris, els reptes de la societat multicultural i els problemes mediambientals. El seminari celebrat a Moscou es va centrar en la política científica i tecnològica russa, la banca i les finances, el sector energètic i sobre les possibilitats de negocis sense necessitat de la supervisió o el suport públic.

Els dos darrers seminaris d'aquest curs es van realitzar a Finlàndia, el primer centrat en les tecnologies de la informació i les operacions de negocis, els reptes als quals s'enfronta l'estat de benestar, els canvis en la gestió empresarial i en els sistemes de control, i un recull dels problemes clau de la societat i l'economia russes.

Aquest esquema es manté durant tots els anys del projecte, combinant la celebració dels seminaris a dins i fora de Finlàndia. Així, en posteriors edicions, a Moscou, Washington i Berlín se'ls afegiran Silicon Valley, San Francisco o Beijing com a seu d'altres seminaris.

Cada curs del programa consisteix de treball en seminari i en l'ús d'internet. Els participants contribueixen així amb els seus coneixements experts, alhora que es

beneficien de l'aprenentatge que ofereix l'experiència de la resta de participants. Els seminaris també compten amb la participació d'experts especialitzats en els diferents temes tractats.

S'ha creat un entorn informàtic específic per desenvolupar el programa, que serveix de canal de comunicació, tant per a la recepció com per a la tramesa de materials com de feed-back. Les intervencions dels experts es distribueixen entre els participants abans de les sessions a través d'aquest canal, i també els permet de discutir entre ells i amb els propis experts. Aquest entorn virtual serveix també com a suport entre els seminaris i en la preparació dels informes finals.

3. EL PUNT DE PARTIDA DEL PROGRAMA: LA FINLÀNDIA DEL 2015

Quina mena de país volen els finesos per al futur? En quina mena de país volen viure, fer créixer els seus fills, treballar, passar el temps lliure o envellir? És possible aconseguir tot un seguit de coses d'aquest tipus? El desenvolupament d'una nació depèn d'un nombre de factors diferents, i molts d'aquests factors són impredecibles o no es poden controlar gens. El factor més important per construir el futur és però, la pròpia nació.

Sota aquestes premisses, el primer curs del Programa va començar a generar la visió desitjable per a la Finlàndia del 2015. Definir aquesta visió no implica que sigui clara ni que tampoc ho siguin els mitjans per arribar-hi, ni tan sols es pretén que sigui una visió compartida en la seva totalitat per tothom, sinó una idea bàsica de partida per començar a treballar.

El dibuix d'aquest escenari desitjable per a la Finlàndia del 2015 parteix de l'objectiu general d'esdevenir un dels millors llocs del món per viure i treballar. Segons aquesta visió, Finlàndia és una societat del benestar que es manté entre les més competitives en el context internacional alhora que entre les més flexibles. És una societat de la informació basada en habilitats versàtils i en una relació en xarxa de tota la població. La societat recolza, encoratja i recompensa.

El 2015 Finlàndia és políticament i econòmicament part d'Europa i del món, activa entre els estats capdavaners europeus alhora que també ofereix la seva experiència -habilitat per cooperar, expertesa i responsabilitat global- per ajudar a resoldre problemes internacionals i conflictes, i per fomentar la cooperació.

En aquesta visió l'èxit econòmic de Finlàndia continua necessitant un entorn social estable; una societat igualitària, competitiva i atractiva. Una bona societat manté les seves promeses i incentiva la confiança mútua entre els grups de la població i els actors socials. Una societat d'aquest tipus està constituïda per ciutadans atents amb les seves responsabilitats i que actuen en conseqüència.

Finlàndia és un entorn agradable on viure i treballar. Existeix un ampli ventall de serveis de benestar competitiu que ofereix a la gent una bona vida. La provisió dels serveis és un actiu en generar una força de treball qualificada, i en un sentit més ample és també un factor clau en assolir l'èxit i un país segur.

Finlàndia desenvoluparà la seva cultura pròpia, la qual continuarà sent molt valorada per les persones i pel públic en general. El 2015 Finlàndia serà una societat multicultural, amb membres de la resta de la Unió Europea i d'arreu del món, la qual cosa és una fortalesa i un recurs per a la societat finesa.

Per l'èxit de Finlàndia és important que aquest estigui basat principalment en la fortalesa de la seva gent i els seus recursos socials. Una societat d'aquest tipus combina les fortaleses individuals amb la cooperació, i amb la creativitat, l'educació, les habilitats i l'experiència. El refinament de les habilitats i el coneixement són la base del benestar material. Una sòlida base econòmica i un mercat financer estable són també claus per contribuir a l'èxit.

També és important per a aquest èxit que en el futur el capital social, humà i material es desenvolupin en la mateixa proporció. Les societats exitoses són aquelles capaces de construir forts ponts entre la vida econòmica i la vida social. Això també proveeix el sector dels negocis i el mercat de treball amb noves oportunitats.

Mentre que salvaguarda tot allò que ha aconseguit, una petita nació ha d'aprofitar tots els seus recursos per poder assolir l'èxit.

4. HABILITATS I CONEIXEMENT: ELS FONAMENTS DE L'ÈXIT

Les habilitats i el coneixement són la base de tot, i la formació és cabdal per assolir-les. Així, l'èxit de Finlàndia com a nació es basa en el seu aprofitament eficient. Un alt nivell educatiu garanteix a Finlàndia la disposició d'un capital humà adient per assegurar l'èxit social i financer. Les habilitats i coneixements adquirits no consisteixen, però, exclusivament en la formació acadèmica i les noves tecnologies, sinó que també inclouen habilitats manuals i l'ús versàtil d'altres talents pràctics.

El mercat laboral del futur demandarà polivalència i versatilitat. La formació i l'ensenyament són cada cop més els mitjans per adquirir habilitats que permeten a les persones treballar en diferents camps i en diferents professions, al llarg de la seva vida professional. En la societat de la informació no és possible preveure les necessitats de formació segons les estructures tradicionals; així doncs, es fa necessari per al sistema educatiu anticipar els canvis en l'estructura social i econòmica.

La competició global per la localització empresarial requereix un desenvolupament a llarg termini de les habilitats i coneixement de la força de treball, assegurant versatilitat i consistència des dels primers esglaons de l'educació general.

El capital social, humà i econòmic, els recursos bàsics d'una nació, s'acumula més efectivament quan les inversions s'efectuen per desenvolupar l'habilitat i el coneixement de les persones.

L'ensenyament i la formació ja no són una activitat finita associada a la infantesa i la joventut, sinó que esdevé un procés que es dona a través de tota la vida. Les habilitats i els coneixements s'han de mantenir i millorar constantment a través de la formació o la recerca, independentment de si la persona treballa amb processos mentals o amb habilitats pràctiques.

L'objectiu del sistema educatiu és aconseguir generar ciutadans cooperatius i responsables, i ha de proporcionar igualtat d'oportunitats així com promoure la tolerància cap a la diferència.

Tots aquests principis requereixen molts canvis en el sistema finès:

- El sistema educatiu ha de ser replantejat, per ajudar Finlàndia a mantenir el seu nivell de competitivitat en habilitats i coneixements.
- El temps d'estudi s'ha de reduir, cal millorar els sistemes de suport i introduir una més àmplia varietat de qualificacions. Els nens haurien de començar l'escola abans, seguint els models europeus i internacionals. Els sistemes de finançament haurien de ser revisats per tal de motivar els estudiants a graduar-se més ràpidament.
- El sistema d'admissió a la universitat hauria de reduir el temps entre l'examen d'accés i l'admissió. Els estudiants haurien d'entrar a la universitat just després d'acabar l'ensenyament secundari.
- Cal introduir noves qualificacions al costat dels programes d'estudi actual. El títol acadèmic només hauria de ser una alternativa, amb nous títols de menor nivell, per tal d'oferir la possibilitat de graduar-se més ràpidament o en un ventall de disciplines més ample. Aquestes reformes podrien desenvolupar-se alhora que es reforma també el currículum acadèmic en el seu conjunt.
- Cal oferir a tots els finesos la possibilitats de dominar almenys una de les grans llengües europees, a més de les oficials de Finlàndia, i independentment del seu nivell acadèmic o camp de treball. Aquesta és la millor manera per preservar la posició de la nostra petita comunitat lingüística i la nostra cultura nacional única en un escenari cada cop més internacionalitzat.
- La formació professional s'ha de desenvolupar, en qualitat i quantitat, en les àrees de creixement, que generen llocs de treball. Uns majors nivells de formació professional en aquest sentit evitarà que els joves siguin exclosos del mercat laboral.
- Un dels grans reptes del futur és com incentivar les noies a entrar en els camps de les noves tecnologies i les matemàtiques, i requerirà d'un nou enfocament tant dels professors com de l'administració.

- L'educació i la formació ha de cooperar amb l'empresa privada i aprofitar així la seva experiència. D'aquesta manera es pot oferir als nous graduats majors possibilitats d'entrar al mercat laboral alhora que també ofereix a les empreses un millor i més ràpid accés a treballadors ben preparats.
- La formació per adults s'ha de basar en un procés d'aprenentatge continu durant tota la vida laboral, on treball i formació es combinin de manera natural. La formació del mercat de treball ha de situar-se ben a prop del sistema educatiu general, de manera que la gent en atur sigui encoratjada a complementar la seva formació professional i millorar així les possibilitats de trobar una feina ràpidament.
- L'educació i la formació s'han de fer més flexibles i més continuades, alhora que més capaces de respondre ràpidament als canvis. Després de l'educació general hauria de ser possible canviar de camp així com d'alternar entre treball i estudi. Els períodes de pràctiques s'haurien de fomentar especialment en els estudis acadèmics, i els estudiants haurien de ser motivats per buscar experiències pràctiques de treball des de la fase inicial dels seus estudis. El sistema educatiu també hauria d'incentivar la força de treball ben formada a quedar-se a Finlàndia.
- La formació i l'educació han de prendre progressivament un enfocament més individualitzat i encoratjar els estudiants a ser competitius en el seu camp d'aprenentatge. Alhora que cal reconèixer que cadascú és diferent, també cal oferir igualtat d'oportunitats per a la formació. Cal identificar doncs les potencialitats de cada persona i premiar els seus progressos. Aquestes perspectives innovadores permetran millorar el capital humà, generar noves ocupacions i desenvolupar nous sectors.
- Les noves tecnologies han alliberat l'aprenentatge de les limitacions del temps i de l'espai. El potencial ofert per les escoles d'internet s'ha d'aprofitar. Això ofereix potencial per una provisió nacional de l'educació pels més dotats. L'escola internet canvia també el rol dels professors, i implica que necessitaran formació específica al respecte.

- L'educació acadèmica s'hauria de fer més efectiva tot revisant els currículum i millorant la qualitat. Això requereix una reavaluació del finançament necessari. En la societat de la informació i l'aprenentatge cal donar el màxim estatus a la tasca dels professors.
- L'objectiu de la societat de la informació és en darrera instància connectar la totalitat de la població. A més de les xarxes d'informació dels grans centres de creixement, cal estendre també la societat de la informació a les àrees menys densament poblades, per tal de prevenir l'exclusió i reduir la diferenciació regional. La societat de la informació només es pot implementar amb l'ajut d'una infraestructura a nivell nacional.
- Els ciutadans han de disposar de les habilitats i oportunitats per utilitzar els recursos de la societat de la informació. El cost dels equips informàtics i les habilitats requerides han de ser assequibles per a tots els ciutadans. L'alfabetització digital ha d'estar a l'abast de tots els ciutadans.
- Les infraestructures i la xarxa no poden però per elles mateixes solucionar la transició a la societat de la informació. En aquest sentit, la xarxa s'ha d'actualitzar i ser versàtil en el desenvolupament dels seus continguts.
- L'educació és el fonament del futur, però la seguretat social ha d'estar també al dia. Cal resoldre aquells dèficits que apareixen en els serveis públics.

5. LA SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ DEMANA UNA NOVA ÈTICA DEL TREBALL

A la societat de la informació, una part cada cop més gran del treball serà més mental que no pas física, i l'habilitat professional haurà de ser cada cop més versàtil. Les empreses dependran cada cop més dels seus treballadors. En aquest context, la capacitat de la gent per adaptar-se al canvi és cabdal, conjuntament amb la capacitat i voluntat d'aprendre coses noves i posar-les en pràctica.

Una organització, sigui del sector públic o privat, no tindrà més la seva inversió més important en maquinària o immobles, sinó en el capital humà i social. Tot plegat és un recurs i un repte alhora per a les companyies i els treballadors. El capital humà és mòbil i pot escollir 'votar amb els peus'.

La societat de la informació també situa el sistema de contractes de treball finsos en una nova situació. Una comunitat del mercat de treball basada en el contracte promou el desenvolupament estable de l'economia i la societat a llarg termini. El desenvolupament del mercat comú al si de la Unió Europea i una economia d'abast mundial cada cop més competitiva és una oportunitat per renovar el sistema finsos, fent-lo més flexible i eficient.

En una societat de la informació oberta, les companyies i organitzacions públiques es troben al bell mig de l'interès públic. La seva activitat es troba cada cop més subjecta a l'escrutini basat en el seu tracte als empleats, al medi ambient i als seus usuaris. Les estructures i les normes socials són factors influents on l'eficiència econòmica està implicada. Una companyia que actua èticament segons principis justos és atractiva a potencials empleats i competitiva en la societat de la informació i en un mercat global.

Operar en un context global requereix que els empleats tinguin la voluntat de desenvolupar les seves habilitats i adquirir nous coneixements. Això, al seu torn, significa que les empreses i els empleats poden respondre ràpidament al canvi. Les noves generacions poden aportar nou capital d'informació i competències als negocis, els quals han d'aprendre també a mantenir aquest capital. La 'fuga de cervells' finsos cap a altres països es pot evitar desenvolupant nous sistemes de retribució que siguin capaços de recolzar i motivar aquest capital humà.

En la societat de la informació, tots els treballs requereixen habilitats o coneixements independentment de si el treball en qüestió comporta informació conceptual, coneixements especialitzats o habilitats pràctiques. El treball productiu no pot estar només basat en el capital d'informació adquirit com a resultat de l'ensenyament acadèmic. El treball que requereix habilitats manuals o d'altres serà també part important de la societat de la informació del futur. Les habilitats apreses a través del treball pràctic i l'expertesa adquirides a través de la formació generaran innovacions i nous negocis, i fins i tot noves ocupacions i sectors. La societat de la informació i les seves companyies tenen lloc tant per a aquells amb coneixements teòrics com per a aquells amb habilitats pràctiques.

Les autoritats públiques han de garantir que l'èxit econòmic i intel·lectual es pot assolir a través d'inversions en coneixement i habilitats, així com millorant les condicions operatives en l'ambient de treball. En cooperació amb el sector privat, ha de contribuir al processament d'habilitats i coneixement i al desenvolupament de tecnologia que recolzi el benestar. L'èxit en la competició global requereix també que el sector públic sigui capaç d'adaptar-se a noves aproximacions i promogui la innovació, recolzant el canvi en l'ambient de treball, promovent així un desenvolupament sostenible econòmicament i financera.

En el món del treball, la societat haurà de canviar en molts aspectes si Finlàndia vol aconseguir la majoria dels seus objectius.

- Les estructures i institucions en el món del treball han de proveir incentius i flexibilitat. A través de la cooperació en el mercat laboral i de la política social i d'impostos, el treball ha de ser la primera opció de la gent. L'organització del treball ha de fer-se més flexible, per fer el treball menys dependent del temps i l'espai.
- El treball basat en el coneixement i les habilitats requerirà un nou tipus de lideratge. Els empleats necessiten com a directius un nou tipus de 'líder d'equip'. L'antic sistema de jerarquies rígides no és la més adient per gestionar una comunitat laboral multidisciplinar. Cal desenvolupar un sistema de gestió ajustat a la cultura fina, en la qual s'incrementi la responsabilitat de cada treballador.

- La cultura corporativa i la cultura del treball ha d'adaptar-se per respondre a les necessitats de la societat de la informació i les habilitats que requereix. Les jerarquies organitzatives s'han de desmantellar, delegant la responsabilitat allà on es realitza el treball. En el futur, cada ciutadà serà 'una petita empresa'.
- Cal crear una forta ètica interna en el lloc de treball, fent sentir als empleats que l'èxit és un esforç compartit. D'aquesta manera tothom està motivat per donar el millor de si. Cal construir un esperit emprenedor intern de forma que cada empleat senti que està creant el seu propi lloc de treball i fins i tot d'altres.
- Cal mantenir una societat basada en el contracte, però hauria de ser més flexible i oberta, i capaç de tenir més en compte les necessitats dels empleats i les empreses. Com a nació petita, en el futur Finlàndia podria ser un laboratori per a una forma de treballar basada en les habilitats i el coneixement, on les organitzacions del mercat de treball, les empreses i els empleats treballen plegats per trobar noves formes d'operar, noves formes de retribució i nous sistemes de gestió.
- La societat de la informació s'ha d'expandir a tots els sectors econòmics i a totes les ocupacions, i també al sector públic. També cal expandir el seu abast, de manera que també arribi a sectors tradicionals, tant per facilitar el treball com per fer-lo més eficient.
- El sector serveis i les seves ocupacions han de ser desenvolupades, perquè la seva provisió és un sector valuós. S'haurien de fer arribar més serveis a les llars, a les empreses i al sector públic. La societat ha de passar d'una cultura del 'fes-t'ho tu mateix' a un mercat de serveis que pot ajudar a crear nous negocis i noves ocupacions.

6. ENCORATJAR EL TREBALL I CONVERTIR L'EXCLUSIÓ EN INCLUSIÓ

S'ha d'encoratjar la gent a guanyar-se la vida i a no dependre del suport públic. Els mitjans es poden trobar a la política laboral, fiscal i social. Hauria de ser possible prosperar a través del propi treball, i s'ha d'encoratjar la gent a fer-ho. Qualsevol feina ben feta mereix reconeixement.

La societat de la informació del futur requerirà empleats independents, mentalment oberts, creatius i capaços de prendre les seves pròpies decisions i riscos. Ser emprenedor ha de ser atractiu, i cal incentivar la gent a crear els seus propis llocs de treball. Les estructures que són una barrera a la iniciativa han de ser desmantellades, així com la burocràcia innecessària, aprofitant els recursos que ofereixen les noves tecnologies.

La societat finesa s'ha basat de sempre en el treball, i continuarà sent la seva font principal d'ingressos. Sempre hauria de sortir més a compte treballar que no pas estar aturat, tant per la societat com per als individus. L'atur és un malbaratament de recursos humans i econòmics. Per tal d'evitar-ho, caldria millorar els incentius per treballar.

Les eleccions individuals de la gent s'han de respectar, en el sentit que no es pot esperar de tothom que encaixi en el mateix model d'aprenentatge continu, eficiència o competitivitat. Les persones han de poder escollir els seus propis valors i objectius. També se'ls ha de permetre optar a menys estudi, ambició i resultats. Això no ha de significar, però, que la societat proveeixi automàticament de seguretat social per recolzar aquest tipus d'opcions. Menys esforç i menys ambició produiran inevitablement menys resultats.

La xarxa de seguretat de la societat del benestar s'ha de construir de forma que doni als estudiants, empleats i emprenedors el coratge de prendre riscos. Si els riscos comporten dificultats temporals, aleshores la xarxa de seguretat ajudarà l'individu a superar aquesta situació. El sistema hauria també d'encoratjar les persones amb menys bagatge educatiu a guanyar-se la vida treballant, i encoratjar la gent a fer la transició d'una situació vital a una altra.

Fins i tot en les comunitats més exitoses, l'exclusió afecta alguns individus. Fins i tot si la pobresa material es pogués eliminar, podria haver-hi persones que se sentissin excloses per motiu de la seva educació, entorn social o condicions de treball desfavorables. A la societat de la informació, l'exclusió pot constituir així un estat subjectiu. Així doncs, la participació cívica a la societat de la informació s'ha de reforçar per tal d'evitar l'exclusió econòmica i subjectiva.

Un dels mitjans per evitar l'exclusió és el grau de tolerància en la societat, i aquest fet és de l'interès de tots els seus membres. La cooperació i la tolerància no són incompatibles amb la natura d'una societat competitiva.

Per aconseguir aquests objectius caldran canvis estructurals:

- Eliminar les trampes d'incentius en els salaris, seguretat social i fiscalitat, tot millorant els incentius oferts per aquests sistemes. Sempre ha de sortir més a compte guanyar-se la vida treballant que no pas dependre del sistema de seguretat social.
- En la vida laboral i en ser emprenedor, s'ha d'acceptar que les persones de vegades fracassen i que cal tornar-ho a intentar. L'èxit pot ser possible després d'un procés de prova i error. La iniciativa (entrepreneurship) interna s'ha de valorar al mateix nivell que la iniciativa independent, i en aquest sentit cal introduir nous sistemes de retribució a les companyies.
- Els sistemes d'impostos i de seguretat social s'han de reformar convertint-los en unitats eficients que recolzin el treball i la iniciativa. La seguretat social hauria de cobrir les necessitats més bàsiques i alhora encoratjar la gent a treballar. S'hauria d'estructurar en un model de tres pilars, amb una seguretat social bàsica finançada públicament, una seguretat estatutària basada en l'ocupació, i formes de seguretat d'elecció voluntària, convergint totes tres en un sistema funcional.
- Cal reavaluar els sistemes de jubilacions anticipades. Els factors que fan tendir la gent a retirar-se massa aviat han de ser eliminats.

L'objectiu hauria de ser que les persones continuessin treballant fins a l'edat de jubilació, en la mesura en què les seves capacitats ho permetin. Les pensions parcials són una alternativa millor a les jubilacions anticipades, perquè permeten a les persones mantenir el contacte amb la societat. En qualsevol cas, s'haurien de considerar com una part del sistema de pensions, i avaluar el seu contingut en conseqüència. En aquest sentit, la capacitat de treball i l'experiència dels treballadors de més edat s'han de fer servir per al benefici de la societat.

- La quantitat i la qualitat dels serveis socials i de salut per a la gent gran s'ha de salvaguardar a través de nous sistemes de finançament, de treball i de tipus de provisió de serveis. La voluntat i la capacitat de la gent gran per pagar per aquests serveis serà diferent amb vista al futur. Els serveis de benestar privats s'han de permetre per assegurar que es respon a les necessitats de servei i per assegurar també l'adequació del finançament públic.
- El tercer sector pot actuar com un valuós suport per prevenir l'exclusió, treballant amb el govern central i local per tal que la gent se senti part de la societat.
- Tot i que Finlàndia té uns dels nivells més igualitaris de distribució de la renda i nivells relativament baixos de pobresa material, encara hi ha molta gent que afirma sentir-se exclosa. El rerefons i les raons per aquesta exclusió psicològica han de ser estudiats. L'exclusió econòmica i la pobresa es poden prevenir amb els mitjans de l'estat de benestar, i potser també ajudarien a eliminar els sentiments subjectius d'exclusió.
- S'hauria de tractar els exclosos amb dignitat i equitat. Se'ls ha d'encoratjar a entrar al món del treball, transformant les xarxes de seguretat de la societat del benestar en 'trampolins de benestar' que ajudin a aquells que es troben sota l'amenaça de l'exclusió a sortir-se'n.

7. L'ENVELLIMENT I LA IMMINENT REDUCCIÓ DE LA FORÇA DE TREBALL

En el 2015, la població fimesa ha començat a minvar; la població activa es redueix mentre que la població de la tercera edat s'incrementa ràpidament. Aquest envelliment de la població es tradueix en un ràpid increment de les necessitats en serveis socials i de salut, i de major despesa pública. A més rapidesa del creixement econòmic, més ràpid creix la despesa en pensions. El 2015, el nombre de pensionistes serà el doble de l'actual, si el sistema continua sent el mateix. Si no es poden desenvolupar nous models de provisió i finançament, l'increment de la despesa en pensions i serveis erosionarà greument la base de l'economia pública.

L'envelliment de la població canviarà el funcionament i l'estructura del mercat de treball. La necessitat de diversos serveis públics i privats s'incrementarà, però serà més difícil trobar la mà d'obra necessària en aquests sectors. L'amenaça de la reducció de la mà d'obra serà una realitat tant als serveis tradicionals de benestar com als nous sectors de les tecnologies de la informació.

L'oferta de treball començarà a minvar durant el proper parell de dècades. S'esperen canvis estructurals en l'economia i la indústria, i el sector elèctric i electrònic representaran el doble de la producció. Però fins i tot si la producció d'altres sectors continua al mateix nivell, o cau, continuaran havent-hi problemes a causa de la disminució de l'oferta de treball.

Així doncs, es pot preveure seriosament que hi haurà una competició tant per la mà d'obra com per la localització de negocis a Finlàndia. Alhora, el nombre de gent gran amb necessitats de serveis s'incrementarà, com ho farà la seva esperança de vida. La disminució de la força de treball no es pot resoldre amb la renovació natural de la població ni amb taxes més altes de naixements. Calen noves perspectives i noves estratègies de manera que es prenguin les accions adients a temps.

Quins canvis es requereixen per part de la societat i les seves actituds, les empreses o les lleis?

- Les solucions per a la disminució de l'oferta de treball s'han de bus-

car tant entre la gent jove com entre aquells que s'aproximen a l'edat de jubilació. A llarg termini, s'hauria d'incentivar una taxa de naixements més alta i facilitar l'arribada de treballadors estrangers.

- Les pressions del mercat de treball es poden veure alleugerides si la gent jove entra abans al mercat de treball. Es pot aconseguir fent que els nens comencin abans l'escola, reduint els períodes d'estudi i revisant els sistemes de suport financer per als estudiants. Durant la seva vida laboral les persones també necessitaran formació addicional, per tal de garantir la seva flexibilitat.
- Els treballadors de més edat haurien de ser capaços de treballar més temps si l'edat de jubilació s'incrementa alhora que es milloren les seves habilitats i l'ambient de treball es fa més agradable. Cal incentivar els treballadors a formar-se, i l'empresa té, en aquest sentit, bona part de responsabilitat a mantenir la capacitat de treballar dels seus empleats.
- El sistema de jubilació anticipada s'ha de reavaluar completament. El càlcul de les pensions s'ha de basar més en els darrers anys de treball, fent referència al global de la vida laboral i permetent una edat flexible per a la jubilació. L'objectiu seria que una carrera laboral més llarga oferís la possibilitat d'assolir una pensió també més alta, independentment del sector.
- El sector assistencial tindrà en pocs anys un gran problema de mà d'obra, quan la generació del baby-boom es retiri, entre el 2010 i el 2020. El major envelliment de la població coincidirà amb aquest període i la demanda d'atenció s'incrementarà. Cal incentivar la gent jove a buscar feina en sectors amb dèficit de treballadors, per exemple, modificant la seva actitud davant l'estat i els municipis com a opció laboral. Les administracions públiques s'enfronten a un gran repte per millorar la seva imatge com a sector d'ocupació.
- La competició pels treballadors qualificats es farà més dura arreu d'Europa i en tots els sectors, en la mesura en què l'estructura de població és cada cop més similar a tot arreu. La importació de mà d'o-

bra serà necessària per evitar els problemes de disminució de la força de treball. En aquest aspecte, Finlàndia hauria de prendre la iniciativa per assegurar que el seu mercat laboral té accés als treballadors que seran necessaris en els diferents sectors. La política d'immigració hauria de ser focalitzada i selectiva, en línia amb els canvis estructurals del mercat de treball.

- També és possible corregir l'estructura de població a llarg termini fomentant que els finesos tinguin més fills. Actualment, la gent tendeix a tenir menys fills per la llarga durada dels estudis, les dificultats en l'habitatge o en les hipoteques. La taxa de naixements es podria incrementar reduint el temps d'estudi, reformant les polítiques d'habitatge o introduint noves polítiques familiars.
- L'increment de la productivitat reduirà la demanda de treballadors en la indústria, però la reducció de la mà d'obra disponible afectarà primer de tot aquells sectors de baixa productivitat. Per alleugerir aquesta situació cal fomentar la mobilitat a nivell regional i internacional, a través dels impostos i d'altres polítiques, per exemple incentivant la creació de llocs de treball en zones on hi hagi mà d'obra.
- Els nous empleats necessitaran serveis d'atenció diària i escoles per als seus nens. Els treballadors estrangers també necessitaran formació en llengua i cultura fineses, tan aviat com sigui possible. Mentrestant, també hauria de ser possible que rebessin serveis en llengües que puguin entendre.

8. L'AMPLIACIÓ DE LA UNIÓ EUROPEA I EL MAJOR MULTICULTURALISME

L'ampliació de la Unió Europea enfortirà Finlàndia en el context global i crearà noves àrees de mercat. Finlàndia ha d'assegurar que manté la seva influència i que es desenvolupa favorablement fins i tot en una Unió ampliada.

L'ampliació de la UE crearà un gran mercat laboral. Els nous membres potencials tenen una estructura d'edat més favorable que no pas els actuals. La nova UE presentarà en principi diferències considerables en els nivells de vida entre els nous i els vells membres. Els antics membres tenen uns nivells superiors de seguretat social i millors serveis. Tots aquests factors acceleraran encara més la mobilitat de la força de treball.

La mobilitat geogràfica en el mercat es veurà obstaculitzada, però, per barreres lingüístiques i culturals, així com de bagatge acadèmic i de qualificacions. L'experiència de la Unió Europea demostra que allà on es produeix una major mobilitat és entre les regions frontereres.

En qualsevol cas, Finlàndia necessitarà més gent en edat de treballar, més qualificada, i una major diversitat cultural si es vol garantir les bases de la societat del benestar i mantenir la vitalitat de la nació. Caldria facilitar l'entrada als estrangers que volen treballar i estudiar a Finlàndia. L'opinió pública pot tornar-se en contra de la immigració si percep que l'únic motiu per anar a Finlàndia és disposar d'uns alts serveis de benestar, però de fet el nivell de benestar finès no és excepcionalment alt en comparació amb els altres estats de la Unió.

Alguns immigrants escolliran venir a Finlàndia per quedar-s'hi, d'altres vindran per un període determinat: aquests grups tenen necessitat de serveis diferents. També són diferents els serveis que necessiten els immigrants i els refugiats.

El multiculturalisme no és un fenomen passatger. L'ampliació europea crearà un mercat que serà dels més grans del món, alhora que generarà una europa multicultural i tolerant. També millorarà el posicionament d'Europa a nivell mundial, i farà més senzill el control i prevenció en

temes de seguretat i medi ambient.

Gestionar aquestes grans pressions externes requereix adaptar-se, preveure i actuar.

- Fins i tot abans que es materialitzi, l'ampliació de la Unió Europea crea noves oportunitats per cooperar en temes econòmics i ambientals amb els països del Bàltic. Si l'accés de Rússia fos possible, caldria estudiar i preveure els efectes de la seva entrada. La cooperació des de l'àrea nord hauria d'intensificar-se en àrees com la utilització d'energia, recursos naturals i temes mediambientals.
- Finlàndia ha d'exercir una influència creixent en el desenvolupament d'una Unió Europea ampliada, a través del seu coneixement i experiència.
- Cal estudiar els efectes de l'ampliació europea pel que fa a l'agricultura, i per extensió, a la vida en l'àmbit rural. La competitivitat de l'agricultura fina s'hauria de derivar de l'especialització, tenint en compte les seves condicions especials i la qualitat del medi natural. L'ampliació de la Unió oferirà a Finlàndia un mercat molt ampli dins del qual és possible especialitzar-se en un sector molt concret.
- El coneixement especialitzat a Finlàndia ha d'entrar en nous sectors com ara la biotecnologia. La gent està prenent cada cop més interès en salut i medi ambient. Els productes basats en aquests valors seran molt importants per a l'agricultura fina.
- Finlàndia hauria de definir una política d'immigració basada en la seva pròpia situació, tenint en compte experiències de països amb més història pel que fa a la immigració i la seva integració en la societat.
- Una política activa d'immigració requereix línies d'actuació clares i un estudi a fons de les necessitats presents i futures de ma d'obra. Cal decidir quin tipus d'immigrants es vol i com se'ls atreu. Es tracta d'una qüestió sobre si es vol treballadors qualificats o mà d'obra bara-

ta. També caldrà decidir si s'aposta per atreure immigrants de la Unió Europea, dels estats de l'ampliació o de tercers països.

- Les organitzacions del mercat de treball haurien d'estudiar els efectes que comportarà l'ampliació i la major mobilitat de la força de treball, especialment en el context de l'ampliació de la UE.
- S'hauria d'educar les persones emprant bons exemples de multiculturalisme i reforçant la identitat i cultura pròpia de Finlàndia. Cal motivar els finesos a adoptar una aproximació flexible i justa per acceptar els immigrants com una part de la societat i de la vida laboral.
- La integració exitosa dels immigrants passa perquè aprenguin finès, perquè els seus drets i deures estiguin definits clarament i perquè es desenvolupin els serveis adients. Tot plegat requereix bons serveis educatius i d'aprenentatge de l'idioma. Cal donar millors oportunitats als estrangers per fomentar iniciatives, així com prevenir l'exclusió social, fent així que els immigrants esdevinguin una part natural de la societat finesa. Una Finlàndia multicultural requerirà responsabilitats i deures tant per part dels immigrants com dels finesos.

9. RECAPITULANT

El 2015, Finlàndia serà un país exitós i un bon lloc per viure. Es farà realitat aquesta visió? Què farà falta, perquè sigui així? Què ho pot evitar?

L'èxit de Finlàndia es construirà sobre els seus factors competitiu:

- Unes normes socials i una ètica del treball clares
- Una moral social forta
- Un alt nivell de seguretat
- Un consens sobre la societat de la informació
- Un sistema educatiu integral
- Una bona administració pública i ben organitzada
- Unes bones infraestructures logístiques i de transport
- Un sistema bancari i financer sanejat i eficient
- Uns estàndards alts de benestar social i de salut
- Una cultura nacional única i una vida cultural d'alt nivell
- Un medi ambient net i paisatges naturals de qualitat
- Una posició igualitària de les dones
- Un mercat de treball basat en compromisos i acords mutus.

Tanmateix, però, la societat finesa té molt de marge per millorar, i cal parar una atenció especial a alguns factors de risc o amenaça:

- El sistema educatiu no té prou flexibilitat, continuïtat i individualitat
- Els serveis al consumidors i les professions d'atenció assistencial no tenen encara prou reconeixement social

- Les oportunitats per acumular riquesa a través del propi treball són limitades
- La reestructuració de la societat del contractualisme està encara en desenvolupament.
- Incentius insuficients als emprenedors, i baixa acceptació social del fracàs
- La xarxa d'informació no cobreix encara tota la població
- Hi ha una desconfiança generalitzada envers els polítics i els processos polítics
- La posició geogràfica i les característiques topogràfiques comporten certes dificultats al desenvolupament i pressions de costos
- Pressió per canviar l'estructura de finançament i de personal en els serveis socials i sanitaris
- L'imminent envelliment de la població i l'amenaça de la manca de ma d'obra
- La criminalitat transfronterera pot ser una amenaça futura
- L'aprofitament insuficient del potencial ofert per les habilitats dels immigrants
- Actituds negatives i fins i tot prejudici envers el multiculturalisme

Tots aquests problemes es poden superar, i els factors de fortalesa existents són una base sòlida sobre la qual construir, i la societat finesa és prou forta per fer-ho. En un món cada cop més global, fins i tot una petita nació pot reeixir si és ràpida i té objectius definits en les seves aproximacions.

Les visions del futur de Finlàndia s'han de definir urgentment. Els canvis que s'estan produint requereixen decisions i solucions ràpides i treball dur.

Documents de Prospectiva i Estratègia

Prospectiva i Estratègia

Generalitat
de Catalunya